

ศรัทธา

Faith

รศ.ดร.ประพันธ์ เศวตนันท์

ศรัทธา ในความหมายทั่วไป ได้แก่ ความเชื่อถือ หรือความเลื่อมใสในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นศรัทธาในสิ่งที่ผิด หรือศรัทธาในสิ่งที่ถูกก็ได้ ถ้าศรัทธาในสิ่งที่ผิด ฐานแห่งการดำรงชีวิตย่อมไหลลงสู่ที่ต่ำ ผู้มีศรัทธาที่ผิดย่อมเดินทางอย่างผู้หลงทาง ได้รับการชักจูงหรือชี้นำอย่างไรก็คิดตามทำตามผู้นำ ไม่มีปัญญาตัดสินใจว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด แต่ศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาต้องมีเหตุผลเป็นฐานรองรับ และมีปัญญาเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง คือ หมายความว่า ผู้มีศรัทธาควรพิจารณาไตร่ตรองสิ่งที่ได้รับรู้นั้นให้รอบคอบเสียก่อน หหมดความลังเลสงสัยแล้วจึงเชื่อ ศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาแม้ผิดพลาดไป ตนเองก็ยังสามารรถแก้ไขได้ในภายหลัง เพราะผู้มีปัญญาย่อมพร้อมที่จะรับฟังเหตุผลใหม่ๆ อยู่เสมอนั่นเอง

พุทธพจน์ที่ว่า “จิตของภิกษุที่ยังสงสัย เคลือบแคลง ไม่ปลงใจ ไม่เลื่อมใสแนบสนิทในพระศาสนา...ในธรรม...ในสงฆ์ ...ในสิกขา... โกรธเคือง ฯลฯ ในเพื่อนพรหมจรรย์ ย่อมไม่น้อมไปเพื่อความเพียร เพื่อความหมั่นฝึกฝนอบรม เพื่อความพยายามอย่างต่อเนื่อง เพื่อการลงมือทำความพยายาม ภิกษุผู้มีจิตที่ยังไม่น้อมไปเพื่อความเพียร...ชื่อว่ามี **ตอในใจ** ซึ่งยังสลัดทิ้งไม่ได้ ...” แสดงให้เห็นว่า การเลื่อมศรัทธาเป็นอุปสรรคสำคัญในการปฏิบัติธรรม บุคคลเป็นจำนวนมากต้องการเรียนรู้และปฏิบัติธรรม เพื่อถึงซึ่งความพ้นทุกข์ของตนเอง ล้วนมีศรัทธาเป็นองค์รวมเบื้องต้นทั้งสิ้น เมื่อศรัทธาเกิด เขาทั้งหลายย่อมมั่นใจในแนวทางการปฏิบัติที่ได้รับการสั่งสอน ศรัทธาสร้างพลังจิตให้แก่บุคคลให้มีความมุ่งมั่นต่อแนวทางการศึกษาและการปฏิบัติธรรม อย่างไรก็ตาม ถ้าศรัทธาของผู้ปฏิบัติธรรมเสื่อมถอยลงไป **วิจิกิจฉา** คือ ความลังเลสงสัยเคลือบแคลงต่างๆ จะเข้ามาแทนที่ในใจ สภาวะธรรมนี้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และเมื่อเกิดความลังเลสงสัยขึ้นแล้ว ต้องแก้ไขให้หมดสงสัยให้ได้ ศิษย์สำนักใดที่เกิดมีความลังเลสงสัยขึ้นในใจ ไม่น่าจะถือเป็นบาป เพราะเป็นธรรมชาติที่บังคับบัญชาไม่ได้ ผู้เป็นอาจารย์มีหน้าที่แก้ความลังเลสงสัยนั้นด้วยความเมตตาอย่างสุดความสามารถ ผู้เป็นอาจารย์ไม่สมควรกล่าววาจาประจานศิษย์ทั้งในที่ลับและที่แจ้ง มีเพียงหน้าที่แก้ไขให้ความสว่างแก่ศิษย์เท่านั้น

มีคำถามว่า ศรัทธาเชื่อมได้อย่างไร แม้โดยทั่วไปศรัทธาอาจจะเชื่อมไปได้ด้วยเหตุผลนานัปการ แต่ที่สุดแห่งความเชื่อมศรัทธามีสาเหตุมาจากการประพฤติปฏิบัติของศิษย์เป็นส่วนใหญ่ ศิษย์ที่ดีจะต้องเป็นต้นแบบแห่งความประพฤติดีประพฤติชอบโดยแท้จริง ดอกผลที่ได้จากคำสอนไม่ได้อยู่ที่ตัวอาจารย์ แต่อยู่ที่การแสดงออกของลูกศิษย์ทั้งหลาย ศิษย์สำนักใดประพฤติตนในกรอบแห่งคุณธรรมอย่างสม่ำเสมอ บุคคลภายนอกย่อมมีศรัทธา และยินดีเข้าร่วมเป็นศิษย์ในสำนักนั้น ศิษย์ที่รู้บุญคุณอาจารย์ทั้งหลายจึงควรมีสติระลึกไว้เสมอว่า การแสดงความกตัญญูกตเวทิต่ออาจารย์ผู้มีพระคุณ คือ การมีวิริยะปฏิบัติตนเองให้ได้ตามที่อาจารย์ได้เมตตาสั่งสอน สานุศิษย์ซึ่งไม่ได้นำคำสอนของท่านไปปฏิบัติ ศิษย์ผู้นั้นเป็นผู้กตัญญูต่ออาจารย์โดยแท้จริง เป็นศิษย์ที่สร้างความเสียหายให้แก่อาจารย์ และสำนักของตนโดยตรง โดยเฉพาะผู้มีศิษย์ใกล้ชิดสมควรปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแห่งคุณธรรมทั้งปวง ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ต้องกัลป์นกรองการพูดจาปราศรัยทุกครั้ง ไม่พูดหรือกระทำด้วยอารมณ์โดยไร้สติ ไม่พูดเพื่อจ้อไร้สาระไร้แก่นสาร ไม่กระทำในเรื่องที่ไม่จำเป็น ดำเนินชีวิตด้วยอิริยาบถที่ปกติ มีความสำรวมอินทรีย์อยู่เสมอ ถ้าการปฏิบัติธรรมจำกัดแต่ในชั้นเรียน หรือจำกัดเฉพาะในเวลาใดเวลาหนึ่ง แต่นอกเวลาทุกคนก็ทำตามใจเกสเหมือนเดิม ละคอนจากนี้ย่อมเล่นให้คนเชื่อได้ไม่นาน ความดีงามเป็นวิถีชีวิต ไม่ใช่การเล่นละคอน เมื่อมีชีวิตอยู่ในกระแสธรรม ต้องสามารถเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของคนอื่นให้ได้ ศิษย์เก่าต้องประพฤติตนให้เป็นตัวอย่างแก่ศิษย์ใหม่ สอนคนอื่นให้มีเมตตากรุณา สอนให้คนอื่นมีสติ ให้ลดโลภ โกรธ หลง หรือสอนให้มีอุเบกขา ตนเองต้องทำให้ได้เสียก่อน ถ้าทำไม่ได้ บุคคลภายนอกจะเลื่อมใสศรัทธาในตัวอาจารย์ของเราได้อย่างไร

ศรัทธาเป็นเรื่องเฉพาะตัว ไม่มีใครเชื่อใคร ทุกคนล้วนแล้วแต่เชื่อตัวเองทั้งสิ้น การฟังธรรมต้องมีศรัทธาเป็นฐาน มีทิวสุขุกรรมเป็นราก การศึกษาจึงจะได้รับผลดี มีปัญญาตัดสินใจคิดได้ด้วยตนเอง แต่ถ้าผู้ฟังธรรมเป็นผู้มีความเห็นผิดอยู่แล้ว แม้ได้มีโอกาสมาเยื่อนสำนักปฏิบัติใด ความเห็นผิดนั้นก็ยังคงอยู่ มีความอวดดีถือดีในสันดาน บุคคลเช่นนี้ไม่มีใครสามารถทำให้เชื่อหรือศรัทธาในเรื่องใดได้ เพราะเมื่อความเชื่อมั่นในตัวเองเป็นที่สุดแล้ว จะให้เชื่อใครได้อีก อย่างไรก็ดี ความเชื่อหรือไม่เชื่อของบุคคลใด ไม่มีทางเป็นเหตุทำให้ศรัทธาโดยส่วนรวมเลื่อมเสียไปได้ การเลื่อมใสศรัทธาในบุคคล ในทรัพย์สินเงินทองของบุคคลนั้น การเลื่อมใสในอำนาจ ลาภ ยศ สรรเสริญ โดยไม่มีปัญญา นั้นแหละคือที่มาแห่งความเชื่อมศรัทธาโดยแท้จริง

(ตีพิมพ์ครั้งแรกในวารสารชีวิต เล่มที่ 205 ปีที่ 35 ประจำเดือน มีนาคม – เมษายน 2535)